

2015/10
říjen

Poutník

časopis Obce unitářů v Brně

POUTNÍK

Obsah čísla 10/2015

<u>Rev. Mgr. Jarmila Plotěná: Podzimní světlo</u>	<u>1</u>
<u>Dr. Wayne W. Dyer: Citát</u>	<u>2</u>
<u>Dr. Norbert F. Čapek: Citát</u>	<u>2</u>
<u>Oznámení úmrtí PhDr. Pavla Balcárka</u>	<u>3</u>
<u>PhDr. Pavel Balcárek: Životopis</u>	<u>4</u>
<u>Blahopřání</u>	<u>10</u>
<u>Rev. Mgr. Jarmila Plotěná: Poutník a měsíc</u>	<u>11</u>
<u>Ivo Koukol: Svátky slovanského roku</u>	<u>11</u>
<u>Ing. Pavel Sedlák: Pandořiny skříňky</u>	<u>17</u>
<u>Ing. Pavel Sedlák: Výročí anexe Tibetu</u>	

Foto na titulní straně – Les – z archívu P. Sedláka

Foto Růže: Z. Červená

Foto PhDr. Pavla Balcárka: z rodinného alba

Foto Kytice: Mogens Engelund - wikipedie

Creative Commons Uveďte autora-Zachovejte licenci 3.0 Unported

PODZIMNÍ SVĚTLO

a rok modrého a červeného měsíce

Že v podzimních měsících světla moc není, nebo že se dny krátí a světla ubývá? Že světlo spíš patří k létu a jaképak na podzim? Nevšimli jste si? Široké obzory, obloha jako otevřená přemírou jasu a barevná příroda – to umí jen podzim. Tomu, kdo v přírodě pozorně pracuje nebo se zastaví a nechá na sebe tu všechnu krásu působit, tomu je odměnou setkání a prožití podzimního světla. Je těžko popsateľné a také obrazem je umí alespoň poněkud vystihnout jen skutečný Mistr. Mám ráda podzim a pokaždé, když přijde, je pro mne to „dálkové nebe“ a ten prapodivný svit zázrakem a záhadou. Říkám si, že Něco se na podzim vyjasňuje a je vidět, ale Co? Ani žádnou teorii pro To nemám, ani básnit se o Tom moc nedá, úctu a obdiv To budí, barvám a plátnu To uniká a jakékoliv snaze zachytit, vyfotit, natočit... Do dětství To vede ke zcela určitým vzpomínkám na první vycházku do polí, na bílé bobule u cesty a poprvé spatřené „dálkové nebe“.

V letošním roce nám vůbec obloha či „nebeská scéna“ připravuje zajímavosti. Nejprve v srpnu druhý úplněk, jehož nečastý výskyt působí jako bílá vrána a odtud zřejmě označení oné vzácnosti v kalendáři jako „modrý Měsíc“. Na to koncem září /ze 27. na 28.9./ červený či oranžový Měsíc, který jsme mohli skutečně vidět i bez hvězdářského dalekohledu. Ostatně, přečtěme si o tom v článku RNDr. Milana Lustiga v dalším čísle Poutníka.

To, že nehledíme jenom k obloze, ale putujeme vnímavě po naší přírodě, si můžeme ukázat např. ve středu 14. října, kdy nám poutníci Ivo a Božena promítnou výběr ze svých mnoha set záběrů ze svých každoročních cest po Jeseníkách.

Také si připomeneme, proč je dobré, ba přímo vhodné vědomě prožívat mezníky na své osobní cestě životem a proč jsou důležité různé „tzv. přechodové rituály“, po tomto shromáždění a sestra Vladka s námi oslaví svoje významné životní jubileum. Zamyšlení nad tím, jak zacházíme sami se sebou nás čeká v pátek 9. října a

16.10. si připomeneme opět po roce mučednickou smrt zakladatelské osobnosti českého unitářství Dr. N.F. Čapka. Za týden, 23.10. se zamyslíme nad vděčností jako duchovním principem a uměním života. Pátek 30.10. se s prof. Evou Dobšíkovou zaměříme na naše tzv. „němé přátele“ – zvířata, která však vůbec nejsou němá, ale svou přítomností a mnohdy i člověkem zapříčiněným utrpením nám mají hodně co říct.

Vůbec, si máme nejen v říjnu hodně co říct, ale také třeba společně mlčet a zažívat zázrak velkého setkání v harmonii.

S přáním všeho dobrého

Jarmila Plotěná

Nebe je stav mysli, není to místo, protože Duch je všude a ve všem. Můžete začít vyrovnávat svůj materiální a duchovní život tím, že se vědomě rozhodnete pátrat po odhalování Ducha ve všem a v každém, s kým se setkáte.

Dr. Wayne W. Dyer: Život v harmonii, Hodkovičky, Pragma, 2014, s.214

Norbert F. Čapek

Umět žít je velká věc, a náboženství, jak já mu rozumím, to je především cesta k tomuto velkému umění. Ale nejvyšší umění žítí předpokládá také umění umírat. Tím není myšleno vyhledávat smrt, ale umět se odpoutat od všeho, co je v tomto životě radostné i smutné, krásné i ošklivé, cenné i bez cenné.

Je Bůh a je věčnost. A my jsme děti boží a dědici nesmrtelnosti. Jsme občany věčnosti a život zde je pouze jednou kapitolou v jedné knize o mnoha vydáních a pokračováních.

p

CC, roč. XVII., 1939, č.8, s. 122

*Oznamujeme smutnou zprávu všem, kteří znali a
měli rádi významného moravského historika a
VŠ pedagoga*

PhDr. PAVLA BALCÁRKA,

že zemřel dne 30. září 2015 ve věku 75 let.

Uveřejňujeme jeho vlastní vzpomínky.

ŽIVOTOPIS

Narodil jsem se v rodině živnostníka (majitele potravinářského obchodu „Včela“) v Králově Poli na Palackého ulici. Můj otec Tomáš a má máma Drahomíra se poznali v drogérii mého lidumilného dědečka, Huberta Doležala, známého královopolského drogisty a bylinkáře na Palackého ulici. V Králově Poli jsem absolvoval základní školu a gymnázium na Slovanském náměstí. Velký vliv na mou výchovu měla zejména má babička Magdalena Doležalová, unitářská reverendka, hloubavá věřící duše s velikým rozhledem, zájmem o kulturu, historii i politiku (neustále mi otvírala oči nad jednáním komunistů), která se dožila téměř 98 let. Typická knihomolka s velkou lupou, pomocí níž neustále četla (několik let před svou smrtí bohužel oslepla, to jsem jí už četl i já), organizátorka setkání unitářské mládeže ve svém velikém bytě v rodinném (pavlačovém, dnes již zbouraném) domě na Palackého ul. 72. Dům se zahrádkou, několika dvorky, hřištěm a rozlehlou zahradou, jež se táhla po celé délce Malátovy ulice směrem k Mojmírovu náměstí, mi poskytoval, ale i mým dvěma sourozencům (Milošovi a Janě) značné možnosti k dětským hrám plným fantazie a sportovního využití - včetně i povinné práce na zahradě, kterou jsem příliš nemiloval. Svě bábince jsem převyprávěl téměř veškeré učivo z brněnské filosofické fakulty Masarykově univerzity (tehdy Univerzity Jana Evangelisty Purkyně), katedry historie a archivnictví, kde jsem v letech 1957-1962 oba tyto obory studoval (tři roky též navíc italštinu u prof. Jaroslava Rosendorfského). Má studijní léta na této fakultě ovlivnila pochopitelně celý můj další život. Zejména na mne měla veliký vliv osobnost pana profesora dr. Jindřicha Šebánka, DrSc., medievalisty, vydavatele Českého diplomatáře, jenž mne nasměroval výběrem tématu mé diplomové práce o kanceláři kardinála a olomouckého biskupa Františka z Ditrichštejna (1570-1636) k problematice třicetileté války, církevních dějin a protireformace. Ovlivnil však moji životní dráhu i tím, že mi do mého života „zakomponoval“ svou dceru Hanu, nynější prof. na lékařské fakultě brněnské univerzity. Tu jsem si vzal za manželku do roku po

smrti „mého“ pana profesora. Narodila se nám z tohoto manželství na Silvestra roku 1978 dcera Pavla, jež kráčí úspěšně ve šlépějích své matky jako lékařka na 1. Interně v nemocnici na Pekařské u sv. Anny, a jako vysokoškolská učitelka na lékařské fakultě Masarykovy univerzity. Stala se též pochopitelně mojí osobní lékařkou s užitečnou specializací (zvláště pro mne), týkající se srdce a cév, zkrátka v oboru kardiologie.

Již svému panu profesorovi Šebánkovi jsem se během svého studia na fakultě svěřoval, že mojí touhou je studovat ve Vatikánském archivu i knihovně v Římě dokumenty k třicetileté válce, abych rozhojnil mj. též základnu pro své výzkumy a publikační činnost, týkající se kardinála Ditrichštejna a dalších postav našich dějin z tohoto období. Vynikající průpravou pro realizaci těchto mých ambicí, které se mi podařilo zrealizovat až po mé padesátce, tj. po změně politických poměrů v naší zemi a po otevření Českého historického ústavu v Římě na sklonku roku 1994, byla má působnost v Moravském zemském archivu v Brně, tehdy Státním oblastním archivu. Nastoupil jsem do něj hned po fakultě v roce 1962 a následné dvouleté vojenské prezenční službě (na Slovensku na Sliachi a ve Kbelích u Prahy na letišti, kde se ze mne snažili bez úspěchu vychovat poddůstojníka).

Prvních deset let jsem prožil v překrásném a romantickém prostředí kroměřížského zámku, „Hanáckých Athénách“, kam mne tehdejší fenomenální ředitel brněnského Státního archivu PhDr. Jiří Radimský dovezl v srpnu roku 1964 osobně. Zde jsem v letech 1964 - 1974 zpracovával s nezapomenutelnou administrativní spolupracovnicí s velikým smyslem pro humor pí Marií Klečkovou (doplňovala nás ještě pí Marie Hružová, uklízečka, z nás nejstarší) řadu archivních fondů. Obě ženy mne ráno každý den v 1. poschodí zámku budily klepáním na dveře kanceláře se slovy „pane šéf, vstávat“. Bydlel jsem totiž po řadu let ve výklenku za knihovnou ve své kanceláři. Byla to nejkrásnější léta mého života, spojená též s přátelskými kontakty s mými kamarády a kamarádkami na psychiatrické léčebně v Kroměříži, kde pracovali pod patronací mého přítele Prof.dr. Stanislava Kratochvíla, CSc., doba spojená i s mými prvními láskami. V Kroměříži jsem (po zapracování prof. Věrou Kyasovou) zpracoval s pí Klečkovou všechny zde uložené fondy,

představující archivy velkostatků a ústředních správ z jihovýchodní Moravy, včetně některých šlechtických archivů, ale i archivů lesních závodů, hřebčinců a hřebčinů v Tlumačově a Napajedlích aj. Tato léta představovala vynikající průpravu pro mne nejenom jako historika, ale i kulturně osvětového pracovníka, jež své prvotiny publikoval v Kroměřížské Jiskře, Zpravodaji města (vzpomínám při této příležitosti s vděčností zejména na jeho redaktora, renezanční osobnost Kroměříže, pana Miloše Živného). První mé vědecké počiny, týkající se zejména správy biskupských statků a organizace biskupské kanceláře kardinála Ditrichštejna, jsem s velkou chutí publikoval na stránkách Zpravodaje Umělecko-historického muzea v Kroměříži u tehdejšího ředitele muzea PhDr. Václava Tomáška. Poznal jsem v této době řadu vynikajících osobností v Kroměříži, např. PhDr. Josefa Svátka z Muzea Kroměřížska, kroměřížského restaurátora Tiziánova obrazu „Marsyas a Apollo“ akadem. malíře Františka Sysla, spisovatele Jindřicha Spáčila, kolegu z olomoucké pobočky tehdejšího Státního archivu v Opavě PhDr. Miloše Kouřila (s nímž jsem byl těsně před vstupem vojsk do naší republiky v roce 1968 v Itálii) aj. Největší vliv na mne ale měl prof. dr. Josef Polišenský, DrSc. z Karlovy univerzity (kandidát studentů na funkci rektora této staroslavné univerzity po roce 1989), který jezdil do Kroměříže nejenom jako badatel našeho archivu, ale i za svou sestrou na letní byt. Profesor Polišenský byl po profesoru Šebánkovi mým druhým „osudovým“ mužem z vědeckého světa, jemuž jsem se chtěl alespoň částečně vyrovnat, a jenž zintenzivnil moji orientaci na období třicetileté války. Zapojil mne také do ediční spolupráce při vydávání sedmisvazkové edice Documenta bohemia bellum tricennale illustrantia v letech 1971-1981. Během těchto deseti let jsem mimo svých archivních povinností zregestoval a přepsal „in extenso“ (v plném znění) řadu italských dokumentů zejména z korespondence kardinála Ditrichštejna († 1636), dále hraběte Rambalda Collalta († 1630), majitele Brtnice u Jihlavy a prezidenta císařské válečné rady, ale i korespondenci strážnického hraběte Františka Magnis († 1652) z šlechtických archivů v Moravském zemském archivu v Brně.

Tato průprava mi po letech umožnila podílet se od roku 1995 na pracovních úkolech obnoveného Českého historického ústavu

v Římě, konkrétně na přípravě edice italské korespondence nuncia na císařském dvoře ve Vídni v letech 1621-1628 Carlo Caraffy. To jsem byl již v Brně - po zpracování kroměřížských fondů brněnského archivu, kde jsem začal po idylickém údobí na kroměřížském zámku svoji další archivní „anabázi“ v býv. vězení a sirotčinci (značně zdevastovaném) na Cejlu na tehdejší Gottwaldově ulici. Zde jsem pokračoval v pořádání a inventarizaci registratur velkostatků, jejich ústředních správ i rodinných šlechtických archivů.

Od roku 1993 jsem měl možnost podílet se též na výchově mladé archivářské generace, když jsem po pět let přednášel (jedenkrát za 14 dní) v Olomouci na Filozofické fakultě Palackého univerzity, katedře historie, novodobou diplomatiku pro bakalářské studium tamějších archivářek a archivářů. Po zhruba desetileté archivářské působnosti na Cejlu, zpestřované, stejně jako v Kroměříži a jinde četným stěhováními archivních fondů, jsem se ocitl na závěr svého archivního života v Moravském zemském archivu na jeho klidném pracovišti na Lesné, Halasově náměstí. Zde jsem měl konečně možnost (stejně jako na začátku své archivní „kariéry“ v Kroměříži) pracovat a rozvíjet své publikační aktivity bez ohledu na čas, i v sobotu a neděli, bez omezujícího dohledu vrátných a správců budov, kteří mne nekompromisně vyháněli v 18 hodin ven z hlídaného areálu.

Tato skutečnost se mi nevyplatila. Dovolím si přidat tuto „perličku“. Např. v prostorách archivu na Žerotínově nám. 3/5, kde jsem byl během intenzivní práce na katalogizaci sbírky Starých tisků (G 21) v trezorové části archivu uzamčen. Po spuštění alarmu, když jsem lomcoval opancěrovanými dveřmi, mne mohla vysvobodit až noční služba v budově po zavolání policie a rozzlobené ředitelky archivu.

Moje publikační činnost, prezentovaná v tomto období již několika útlými knihami, se rozvinula na Lesné konečně do širších rozměrů. Mou touhou po celou řadu let ale bylo absolvovat na brněnské filozofické fakultě aspiranturu (opět z doby kardinála Ditrichštejna). Tato má touha, podporovaná sice „mým“ panem profesorem Šebánkem, ale nikoliv vedením archivu, ztroskotala v podstatě na mém smyslu pro spravedlnost a politických názorech, oponujících vládnoucí komunistické garnituře. Zastával jsem se v letech po so-

větské okupaci republiky v období tzv. normalizace mladší generace v našem archivu, která „bojovala“ s jeho komunistickým vedením a chtěla do jeho řízení (řízení Krajskou správou SNB, pod níž jsme patřili) mluvit. Tehdy jsem byl za své kritické výroky několikrát kádrově řešen na Krajské správě SNB na tehdejší Leninově ulici. Profesor Polišenský, můj vzácný přítel, mne tehdy utěšoval, že publikovat mohu pochopitelně i bez titulu za jménem, což se, jak se domnívám, plnou měrou potvrdilo. Svého milého pana profesora jsem měl upřímně rád. Spal dokonce při svých návštěvách Brna (již téměř nevidoucí) i v mém skrovném bytě v Bystrci na Kubíčkové ul. 9.

Vědecký růst jsem si ale zkomplikoval nikoliv pouze svými politickými „aférkami“ v našem archivu, na něž doplatila má aspirantura (posudek na mou žádost o její povolení byl striktně odmítnut hodnocením předsedkyně KSČ v našem archivu, mé vedoucí /II. oddělení/), která ze mne udělala na výsost naivního a protisocialisticky smýšlejícího člověka, navíc též na nikoliv dostatečné odborné úrovni, jenž ani nepochopil nutný vstup spřátelených armád v roce 1968.

V polovině roku 1990, tedy již po pádu komunistického režimu v naší republice, jsem byl zvolen poslancem za HSD-SMS do České národní rady. Usiloval jsem tehdy (s 22 svými dalšími kolegy za naše Hnutí) o rehabilitaci komunisty zrušené Moravskoslezské země a o prosazení principů zemského uspořádání v tehdejší ČSFR. Nepodařilo se to. České poslance tato problematika (až na malé výjimky) neoslovovala a Slováky potom ve Federálním shromáždění (před rozpadem ČSFR) už vůbec nikoliv. Podařilo se mi mimo několika menších věcí (např. získání dotace poprvé ze státních prostředků na brněnský Špilberk) prosadit v ČNR v roce 1992 novelu archivního zákona, podle níž se již nadále (jako v době svého vzniku) mohl brněnský Státní oblastní archiv nazývat Moravským zemským archivem (Státní oblastní archiv v Opavě Zemským archivem).

Hodně času mi též zabrala v dalších letech Moravskoslezská akademie pro vzdělání, vědu a umění, jejímž jsem byl po deset let jednatelem, kterou jsem založil v dubnu 1994 se Společností přátel Moravy a Slezska (v níž jsem byl předsedou kulturně osvětové

komise). Činnost Moravskoslezské akademie, do níž se přihlásily na jejím počátku i takové osobnosti jako byl např. František Kožík, Jan Trefulka, Ludvík Vaculík, PhDr. Zdeněk Rotrekl, akademik Josef Poulík, Mgr. Pavel Blatný, Gustav Brom, Olga Vlasáková, prof. PhDr. Miloš Štedroň, nebo doc. RNDr. Jindřich Klapka (nynější předseda MSA), mne však hodně vyčerpávala: vydávání sborníků z prostředků PHARE - Výchova občanů k demokracii, konference, řada přednášek, a to i mimo Brno - vše za plného úvazku v Moravském zemském archivu. Proto jsem její vedení (též po sporech s některými jeho členy v otázce moravské národnosti, kteroužto záležitost prosazovali dosti arogantně) opustil. Vybuodoval jsem v tomto období v Brně (taktéž od roku 1994) Společnost přátel Itálie (pobočku celostátní Společnosti se sídlem v Praze, vedené obětavě PhDr. Rostislavem Pietropaolem), a to z členské základny „skomírající“ brněnské Společnosti Dante Alighieri. Získal jsem totiž při svých studijních pobytech v Českém historickém ústavu v Římě řadu užitečných kontaktů, stejně jako v Brně např. v Moravské galerii nebo Muzeu města Brna na Špilberku, o nichž si myslím, že bude dobré je rozvíjet i v budoucnosti. Rád bych však především v následujícím období dokončil edici nunciaturních zpráv Carla Caraffy z let 1621-1628 v Českém historickém ústavu v Římě z fondů vatikánského archivu a knihovny, na jejíž přípravě pracuji již od roku 1995. To je moje bezesporná priorita.

*****

BLAHOPŘÁNÍ

všem členům i přátelům Brněnské obce unitářů, kteří se
narodili v říjnu

VŠE NEJLEPŠÍ!

- 1.10.** Iva Bordovská
- 2.10.** Ing. Ivan Sommer
Zbyněk Staňa
- 14.10.** Otakar Dušánek
- 16.10.** Jarmila Synková
- 19.10.** Jarmila Odnogová
- 25.10.** Filomena Mikšová
- 23.10.** Ing. Pavel Sedlák

*****

Jarmila Plotěná

POUTNÍK A MĚSÍC

*Takový, člověče, los ti byl dán,
abys rychleji ke Světlu šel
a vyhnul se tmám.*

*A proč se Měsíc směje? To, že noc temnotou je
a cestou beznaděje?*

*Však Měsíc jak Světloňoš, který však nezradil,
v té noci temnosti nám připomíná cíl.*

*U nás je Měsíc „ten“, však pravda je, že Luna
v jazycích národů ženu připomíná.*

*Nejprve srpeček z temností se noří,
je malou dívčinkou, která se teprv tvoří.*

*Pak přibude jí půl a je z ní dívka čistá,
která se na život teprve strojí, chystá.*

*A pak je dospělá, to úplněk je zcela,
ta slouží světlem svým, na sebe zapomněla:*

*Čas však se nachýlil a zase budu malá,
proč bych se na lidi z úplňku nezasmála.*

*A tak, když poutník jde a černě nebe zeje,
úsměv Měsíce ho vždycky rozehřeje.*

Ivo Koukol

SVÁTKY SLOVANSKÉHO ROKU

I. PODZIM

Babí léto: Léto je na odchodu. Dny se postupně krátí, slunce ztrácí na své palčivosti a občas jeho paprsky se prodírají mlhou. Z obilných polí zůstala strniště, které paběrkovali sběrači klásků a husy. Když se posekaly otavy, zbývalo se postarat o len a konopí, v chmelařských oblastech dokončit česání chmele, vinaři museli

před vinobraním „zarážením hory“ ochránit své vinohrady. Na očesání také čekají sady a zahrady. Potom ožila brambořiště a nakonec řepná pole.

Len a ženy: Archeologické nálezy dokladují zpracování lnu již 2. tis.př.n.l. Od něj dodnes jsou příjmení a místní názvy: Lnáře, Pazdera, Konopiště, Bělídlo... Len byl pro tradiční hospodářství nezbytný: na plátna, ze lněných semen se lisoval olej. Od zasetí se stávala péče o len věcí žen, okopávání, sklizení a zpracování. Poté oslavy, v hospodě se tancovalo, a to s „ženským právem“, do půlnoci byla zábava žen, včetně tance.

Hop, Anko, Mařenko, do kola, dlouhej len, pěknej len...

Dočesná: Dokončení sklizně chmelu, který se u nás pěstoval už 10. století, se slaví dočesnou či očesky. Hospodáři se předal chmelový věnec. Česáči dostali soudek piva na tancovačku.

Vinobraní: Vinobraním se rozumí jak sama sklizeň, tak oslava na její ukončení zpravidla koncem září. Svou tradici má vinobraní na jižní Moravě, na Mělnicku. Pěstování vinné révy u nás je doloženo již v 9. století na území Velkomoravské říše, víc se rozšířilo až po přijetí křesťanství, neboť víno je nezbytné pro církevní obřad mše. Rozvoje pak vinohradnictví dosáhlo ve 14. století za Karla IV. Po sklizni je hostina a tancovačka. Ale samé oslavě předchází ještě významný obřad – „zarážením hory“, v poslední době se stalo vinobraní, zřejmě se stoupající oblibou vína, populární zábavou.

Vinohrady, vinohrady, dobré víno dáváte. A kdo sa ho jednu napije, dobrú vůlu z něho dostane.

Zarážení hory: „HORA“ ve vinařském slovníku označuje vinohrady v jednom souvislém celku – tzv. trati. „Zarážet horu“ vycházejí vinaři v předvečer svátku Narození Panny Marie /8.9./ při západu slunce. Na nejvyšší místo hory se zarazí vysoká tyč ozdobená kyticí z devatera kvítí a křížem. Zvyk je udělat jámu, do které se vhodí hrozen, to jsou pozůstatky kultu obětování zemi. Dále očistné prvky: kropení svěcenou vodou, rožnuté svíce, modlitby. Tresty za škody na vinicích bývaly velmi tvrdé. Kdo bude přistižen

na škodě na hroznech nebo réví, propadne pravou rukou, kdo bude polapen v noci, propadne hrdlem.

Vínečko bílé, si od mé milé, budu ťa pít, co budu žít, vínečko bílé.

Vínečko rudé, si od té druhé, budu ťa pít, co budu žít, vínečko rudé.

Vínečka obě, galánky moje, budu vás pít, co budu žít, vínečka obě.

Dionýsos, Mojžíš, Kristus a víno: Vinná réva, jedna z nejstarších pěstovaných rostlin, se stala pro opojnost moku symbolem nespoutanosti. Nejznámější je u nás antika s kultem boha Dionýsa, který je zpodobován jako mladý nahý opilý mladík ověnčený vinnou révou. Víno pro Židy je významný nápoj. Vinný keř s hrozny je symbol Izraele. Ze Starého zákona /4. kniha Mojžíšova/ se dozvídáme o dvou mládencích, kteří donesli Mojžíšovi velký hrozen vína, pro křesťanství je vinná réva symbolem Ježíše Krista a křesťanské víry, což vychází z Ježíšových slov: „Já jsem pravý vinný keř...“ a víno bylo Ježíšem při Poslední večeři ustaveno za symbol jeho krve.

Září, víno vaří.

Jabloň versus švestka: Podle písní, pohádek na zahrádkách vždy kralovala jabloň. Významnou úlohu měla kouzelná jabloň, v biblickém příběhu o prarodičích lidstva, Adam a Eva, jablko ovoce stromu poznání. Jablko v ruce malého Ježíška na obraze maon poukazuje na jeho poslání Vykupitele lidstva z hříchu. Motivy jablíček jsou na ornamentech na nejrůznějších materiálech /kraslice, výšivky, malba kolem vstupu do domu.../. Z hlediska kulturního sice jablko drží prim, ale skutečnou královnou je švestka. Švestky se konzumují čerstvé i sušené, vaří se povidla a pálí slivovice. A protože se jich spotřebovalo hodně, vařila se v kotli. Trvalo to dlouho a muselo se stále míchat, „drcat kotulkou“. Dobu vaření si lidé krátili povídáním, zpíváním i popíjením. Byla to veselá švestková dokončená. A proč se říká švestkám kadlátky? Prý na počest Karla IV.

Koulelo se, koulelo červené jablíčko, komupak se dostaneš, má zlatá holčičko? Koulely se, dvě naproti sobě, komu bych se dos-

tala, než Jeničku, tobě.

O škole a náboženství: školy na venkově, ve vesnicích s farou, proto se jim říkalo „farní“, se začaly zakládat v druhé polovině 18. století, za vlády Marie Terezie. Školní řád, který císařovna vydala /r. 1774/ pro všechny země rakouské říše, určil šestiletou školní docházku od podzimu do jara. Na vesnicích se vyučovalo v jednotřídkách nebo dvojtřídkách a o vzdělávání dětí se staral jeden učitel. Povinná školní docházka, osmiletá, byla uzákoněna začátkem 19. století /1805/. Vyučovalo se každý den kromě neděle, v sobotu jen dopoledne a to od Všech svatých /1.11./.. V 19. století v českých zemích zmizel analfabetismus.

Dej mě, mamičko, dej mě do školy, abych se naučil litery, říkat litery a psát psaníčko, dej mě do školy, moje mamičko!

Jarmarky, trhy a tarmarky: Několikrát do roka se pořádají výroční městské trhy – jarmarky. Jejich vznik ovlivnily církevní svátky, kdy do kostelů přicházeli lidé z širokého okolí. Do velkých měst přiváželi cizí kupci zboží z exotických zemí, drahé látky, koření, ovoce... Žádné tržiště se neobejde bez představení kejklířů, herců, zpěváků, medvědářů, mastičkářů a různých pochybných existencí. Na jarmarky navazovaly trhy obilní, koňské a dobytčí, na Moravě nazývané „tarmarky“, je to též pojmenování pro trhy s veteší, „bleší“. Trhy byly po žních, hospodáři prodali sklizeň ze svých polí a za utržené peníze pořizovali nákupy. Proto jsou trhy svatováclavské /28.9./, mikulášské a vánoční. Tržiště: Koňský trh – Václavské náměstí, Dobytčí – Karlovo náměstí, Uhelný trh, Zelný trh, Obilní trh – kde?

Bude jarmark, bude v Šlapanicích, kup mně, milý, kup mi čizmy, kup mně milý, pěkně prosím, já ty čizmy ráda nosím.

Svatý Václav a české nebe: Václavovo dětství významně ovlivnila jeho babička, kněžna Ludmila, která vychovala svého vnuka v křesťanské víře. Jeho křesťanské smýšlení v rozhodování hrálo důležitou roli. Jeho neméně schopný bratr Boleslav měl o státní politice Přemyslovců asi jiné představy. Traduje se, že nechal Václava ve Staré Boleslavi zavraždit 28. září 935, aby získal kní-

žecí trůn. Pro vznik svatováclavského kultu první krok učinil právě Boleslav I. Kníže Boleslav nechal tělo svého bratra převézt ze Staré Boleslavi do Prahy a pohřbít v rotundě sv. Víta na Pražském hradě. To bylo rozhodnutí mimořádného významu, neboť v té době pro uznání světce stačilo přenesení jeho ostatků /translace/, teprve ke konci 12. století začalo spadat svatořečení do výhradní kompetence papeže.

Kníže Václav a Karel IV.: O velkorysý rozměr svatováclavského kultu se postaral Karel IV. Panovník se považoval za Václavova následníka a dědice české země. Uctívaného světce začlenil do svého politického programu a učinil z jeho postavy opěrný bod říše. Záměr se zdařil, svatý Václav byl přijat jako obecně uznávaný symbol, k němuž se posléze obraceli jak katolíci, tak „lid pod obojí způsobilou“ či snad i všichni čeští vlastenci.

Lidové tradice: V lidové tradici byl svatý Václav oslavován jako pomocník ženců a vinařů, z úrody chystal sám hostie a víno pro bohoslužby. Pro spojitost s vínem se stal patronem vinařů. Den 28. září už náleží času babího léta, někde nazývaného létem sv. Václava.

Svatý Václav zavírá zem.

Na Václava českého bývá vína nového.

Přijde Václav, kamna připrav.

Svatá Ludmila /16.září asi 860/: Manželka Přemyslovce Bořivoje, našeho prvního historicky doloženého a současně prvního pokřtěného knížete, se narodila kolem roku 860. Když současně se svým manželem přijala na Moravě křest, začala křesťanská víra hrát v jejím životě významnou úlohu a všípila jí i svému vnuku Václavovi. Svatořečená byla v polovině 12. století a od počátku se uvádí mezi českými patrony. Podle legendy byla uškrcena vlastním závojem na pokyn snachy Drahomíry, Václavovy matky, ve svém sídle Tetíně v roce 921. Na vyobrazeních bývá jako kněžna, jejíž hlavní atribut je šál, někdy drží Palladium české země.

Palladium české země: Když se Ludmila s manželem Bořivo-

jem vrátili pokřtění z Moravy, přivezla kněžna do Čech od biskupa Metoděje dárek, malý měděný reliéf Panny Marie s dítětem /19x14 cm/. Historicky však lze palladium doložit až ve 14. - 15. století. Rychle se zrodil kultovní předmět, který nabyl významu palladia a tak se zrodil kult pojmenovaný Palladium české země.

Svatý Prokop /4. července/: Po vzdělání ve slovanské škole se stal knězem. Nějaký čas strávil v Březnovském klášteře, pak se stal poustevníkem v Posázaví. Podle legendy prý do pluhu zapřáhl čerta, kterého popoháněl křížem. Založil osadu a z té poté vyrostli Sázavský klášter, významné místo - centrum křesťanského života se slovanskou bohoslužbou. Prokop je patronem české země, ale též rolníků a horníků. Na jeho svátek se konají poutě, datum jeho svátku bylo vhodné pro hospodářské pranostiky.
Déšť na Prokopa, zmokne každá kopa.

Do mlýna: *Pekla vdolky z bílé mouky...* Než se začaly v 18. století pěstovat brambory, byla základem živobytí mouka. Obilí se vozilo do mlýna k semletí průběžně, protože z čerstvé mouky je jídlo chutnější. S prvním výmlatem však bylo třeba si trochu pospíšet, neboť se blížilo posvícení a hospodyně chtěly na pečení dobrou, čerstvou mouku. Posvícenské koláče se pekly z té nejlepší. K běžnému vaření a pečení se používala tmavší mouka. Mlelo se nejen obilí, ale i pohanka, proso, hrách a bob na kašnou mouku pro přípravu různých kaší. Vodní mlýny pocházejí z 12. století - Mlýn klášterní /Sázavský klášter/. Ve 14. století už byly běžné ve městech. Mlýn sloužil nejen k mletí obilovin, byl také obydlím mlynářovy rodiny a jeho pomocníků. Ve mlýně vládl mlynářský mistr, tradičně oslovaný „pan otec,“ s nezbytným odznakem svého postavení – bílou čepicí. Bývali vzdělaní a přinášeli na venkov technické novinky, bývali i zámožní a na venkově patřili do vyšší společenské skupiny. Mlynářskému mistru pomáhali s prací tovaryši: začínající „prášek“, mládek a zkušený „stárek“. Tovaryši chodili na vandr, na zkušenou. Říkalo se jim „krajánci“. Jakmile se v pohádce objeví mlýn, pak musí být poblíž vodník. Rovněž čerti mají mlýny ve veliké oblibě.

Když víno nemá – vodu pije, když vodu má – víno pije.

Hody a posvícení: Nejradošnějšími dny podzimu je posvícení, na Moravě hode, ve Slezsku krmáž. Všechno to je pojmenování pro totéž: hostiny k počtě jídla a pití, slavnost pro všechny smysly. Kořeny podzimních radovánek tkví v dávných pohanských oslavách úrody, což naznačují i mnohé zvyky, křesťanskému citění vzdálené. Moravské pojmenování „hode“ je výstižné, vždyť o hodování šlo především. Původní význam slova „hod“ však znamenal „svátečný den“ a v tom smyslu se uchoval v názvech /Boží hod svatodušní/ a vánoční /Boží hod vánoční/. Slovo „posvícení“ se vysvětluje odvozením od „posvědčení“, rozumí se kostela a souvisí s počátky křesťanské církve a budování kostelů. Stalo se zvykem, že oslavám „chladným“ /od září do listopadu/ se říká posvícení a hody. Tradiční posvícení se drželo nejméně tři dny. Takové plýtvání časem a zanedbávání práce se racionálnímu císaři Josefu II. nezamlouvalo, a tak v roce 1786 vydal nařízení, které nejen pro české země, ale pro celou říši stanovilo pouze jedno posvícení v roce, což je neděle po sv. Havlu /16.10./. Ale lidé si původní vzít nenechali a časem se pro posvícení ustálila tři hlavní data platná dodnes, u svátku sv. Václava, sv. Havla a zejména sv. Martina.

Zpívalo se:

*To zlaté posvícení, to je zlatá neděle, máme maso a zas maso,
k tomu kousek pečeně.*

Zdroj: Staré pověsti české, časopisy Tina 9/2015 a Český rok

Pavel Sedlák

PANDOŘINY SKŘÍŇKY

Věda, nebo přinejmenším nezanedbatelná část vědecké obce, se ráda prezentuje jako zachránkyně lidstva, jako bojovnice proti náboženskému a jinému tmářství. Takovou pozitivní roli věda zajiště mnohdy a mnohde hrála, hraje a doufejme, že i nadále bude

hrát. Nebýt vědy, asi bychom nevěděli o ozónové díře, nebo o globálním oteplování. Pokud by lidstvo dokázalo vědu moudře využívat, můžeme se vyhnout mnoha problémům. Avšak ve světle výbuchů atomových bomb vyvstává otázka, zda je role vědy skutečně tak jednoznačně kladná? Zda je lidstvo schopné zvládnout přísun informací, kterého se mu dostalo a dostává? Zvyšuje věda šance na přežití a rozšíření lidstva?

Nastalo by bez mohutného rozmachu vědy a technologií globální oteplování, měli bychom ozonovou díru? Měli bychom jaderný arsenál způsobilý během několika hodin zlikvidovat vyšší formy života na celé planetě? Jsme skutečně Homo Sapiens Sapiens, tedy lidé velmi rozumní, skutečně se lidstvo takto chová? Neměli bychom se spíše nazvat lidmi nafoukanými?

Nedávno jsem se v Brně zúčastnil oslav 150. výročí objevu genetiky. Byla to velká sláva, na pódiu řečnily významné zahraniční kapacity, ale pokud se nemýlím, slovo "odpovědnost" v projevech koryfejí vědy a jejich podporovatelů nijak nezaznělo. Je tak trochu ironií osudu, že se o hudební doprovod starala mimo jiné brněnská rocková skupina Progress 2, jejíž texty se zabývají etickými otázkami vztahu člověka, přírody a vědy.

Jaká je vlastně zodpovědnost vědce za jeho vlastní objevy? Otevírání nových obzorů, pronikání do hlubin hmoty a Vesmíru, zkoumání genetického kódu, odkrývání netušených rozměrů reality, to je tvář vědy, kterou zobrazují sdělovací prostředky, tvář vědy, se kterou se zřejmě ztotožňuje většina vědců. To je však jen lícová strana. Obávám se, že spousta vědců z "tvrdých vědních oborů" je přesvědčena, že oni jsou tady přece od objevování, za to jsou placeni. Nežijeme v prvobytně pospolné společnosti, máme dělbu práce, od toho jsou tu politici, sociologové, umělci, filosofové a v neposlední řadě církev, aby byl udržován pořádek. A to pokud možno zadarmo, s odlukou od státu. Tak se snad naše pokroková vědecky orientovaná společnost zbaví církví a náboženských společností a jiných nepotřebných ústrojí, nepřinášejících zisk.

Nepřipadá vám, že je to naprosto absurdní postoj, zvláště když uvážíme, že právě mezi lidmi z "tvrdých vědních oborů" se najde

dost takových, kteří mají vůči "těm ostatním" tak trošku přezíravý, ba skoro až nadřazený postoj? Možná jsem nespravedlivý, ale takový pocit jsem získal při sledování Lawrence Krausse v Hyde parku ČT. Proč vlastně "věda" bojuje proti filosofii a náboženství? Když jsem odborník dejme tomu v oboru výkonové elektroniky, dá mi televize prostor, abych mohl spekulovat o částicové fyzice? Celkem by mne zajímalo, jak by se asi J. G. Mendel, katolický mnich, stavěl ke komerčnímu využívání genetických modifikací, co by tomu řekl? Že je chvályhodné, kolik stránek z Janovy Apokalypsy lidstvo od jeho objevu realizovalo?

V rámci festivalu Jeden Svět jsem shlédnul film "Bugararch", o městečku, do kterého se na základě falešné bulvární zprávy na konci roku 2012 sjeli nejrůznější podivíni, či spíše magoři. Právě v Bugarachu jistě přistane kosmická loď, aby je zachránila před "podle Mayského kalendáře" přicházející apokalypsou. Takoví lidé existují. Současná napjatá světová situace je zneužitelná k vymývání mozků a k zakládání sekt, nejedné choré mysli poskytne živnou půdu. Je však smutné, jestliže bojovníci proti demagogii a sektářství přebírají demagogické a sektářské metody, podle přísloví "jaký byl, takového potkal".

Přiznám se, že se občas po práci věnuji "iracionálním" činnostem, jako je modlitba, nebo meditace. Že věřím, ba vím, že existovali a existují lidé svatí/osvícení, nebo blízko svatosti/osvícení. Jsem nakloněn věřit svědectvím, že existovali a existují lidé, kteří mají "ranhojičské schopnosti". A že takové dary nejsou podmíněny glemtem z lékařské fakulty, nebo eventuelně (pro katolické sisyfovce) příslušností k určitému náboženství a bumázkou od papeže. Taková víra by byla mimo jiné krajně nepraktická, protože žádná solidní světská autorita si nedovolí prohlásit někoho za svatého, dokud je fyzicky přítomen na této planetě. Kdyby pro nic jiného, tak pro možnost pádu předpokládaného svatého. Pro oficiální autority může být také obtížné připustit, že některý bližní by mohl být dejme tomu o nějaký ten kousek výše na stupnici zvíře-člověk-bůh.

Domnívám se, že nepředpojatý jedinec se může setkat s tím, že "něco" existuje, že existují "svatá místa", může zaznamenat po-

zitivní vliv meditace nebo modlitby. Nestydím se za použití termínu "pánbůh". V indické terminologii se také setkáváme s pojmem "bhagaván", tj. bohočlověk, ten který dosáhl sjednocení s Nejvyšším. Boha lze primitivně chápat jako osobu, filosoficky jako "řád bytí", na škále od lidového křesťanství po abstraktní filosofický buddhismus existuje mnoho možností. Nakonec však není nejdůležitější, jak je naše víra "primitivní", ale jestli na nás a pro naše okolí působí pozitivně, jestli nás samotné proměňuje k lepšímu.

Nacházíme se ve světě, který čelí mnoha problémům a nebezpečím. Je nepochybné, že rozumná aplikace vědy může pomoci mnohé problémy vyřešit. Až příliš často se však zamlčuje, že věda také mnohé problémy přímo či nepřímo zapříčiňuje, protože dává nezralému lidstvu nacházejícímu se obrazně řečeno "ve stohu slámy" sirky na hraní. Současný svět se do značné míry řídí měřítkem ekonomického přínosu, přičemž ekonomický přínos aplikace vědeckých poznatků je nesporný. Neměli bychom však být natolik opojeni, abychom přehlíželi negativní stránky vědeckého pokroku.

Albert Einstein údajně prohlásil, že kdyby věděl, kam jeho objevy povedou, stal by se raději hodinářem. Uvědomoval si svoji spoluzodpovědnost, uvědomoval si, že záleží na lidstvu, zda bude jeho objev pro lidstvo požehnáním nebo otevřením Pandořiny skříňky. O tom svědčí jeho výrok, že neví jakými zbraněmi se povede Třetí světová válka, ale že ví, že ta čtvrtá se povede opět klacky. Ve světle velkých pokroků vědy je snadné podlehnout pocitu, že všechno víme a že laická veřejnost je tady výlučně od toho, aby bezvýhradně podporovala vědecké bádání jakýmkoli způsobem v jakémkoli oboru. Filozofové, náboženští vůdci a všichni humanisticky zaměřeni lidé by měli nejen našim vědcům připomenout, že tomu tak není.

Pavel Sedlák

VÝROČÍ ANEXE TIBETU

*Dne 21. října 1950 jednotky Čínské lidově osvobozené armády dostaly rozkaz vpochodovat do Tibetu. Oficiálním důvodem vojenské invaze bylo „zachránit tři miliony Tibeťanů před imperia-
listickým útlakem a zabezpečit ochranu západní čínské hranice“. Vojstva tibetské vlády nebyla schopna invazi zabránit. Tibet se pak oficiálně dostal pod svrchovanost čínské vlády 23. května 1951 podepsáním tzv. Sedmnáctibodové dohody.*

Zdroj: Wikipedia

Vstup čínských vojsk do Tibetu spustil řetěz událostí, které vyústily až do dnešního stavu, kdy jsou Tibeťané ve vlastní zemi občany druhé kategorie, menšinou bezohledně vytlačovanou etnickými Číňany. Podle čínské propagandy přinesli Číňané do Tibetu pokrok. Necht' jsme uchráněni před "pokrokem" tohoto druhu, Tibeťané neměli šanci jít svou vlastní cestou. Pokrok podle čínského metru nejen v době "kulturního skoku", ale i dnes očividně zahrnuje ničení kulturního dědictví, bezohledné drancování přírodních zdrojů a elektrické obušky.

Tibeťané jsou etnicky, kulturně, jazykově i nábožensky svébytní. Co může být rozdílnější, než kultura národa z velehor ve srovnání s kulturou národa z nížin? Tibeťané jsou spjatí se starotibetskou magií bön a s tibetským buddhismem přeneseným z Indie – Číňané vytvořili taoismus a konfuciánství, buddhismus přetvořili do specifické zenové formy. Na rozdíl od Číňanů nezapřou Tibeťané příbuznost s Mongoly. Tibetské písmo používá fonetický zápis, převzatý z indických skriptů, čínské znaky se vyvinuly z obrázkového písma.

Tibetský požadavek větší autonomie, větší svobody, je logický a opodstatněný. Je nekonečná ostuda, že současná politická garnitura v zájmu obchodních vztahů s Čínou souhlasí s čínskou propagandou, rezignuje na podporu Tibetu. Můžeme snad takto získat nějaké sporné ekonomické výhody, to však nevyváží ztrátu tváře. Alespoň pro některé z nás.

PROGRAM NA MĚSÍC LISTOPAD 2015

Shromáždění se konají na ul. Staňkova 18a, Brno, budova OSC a.s.,
3. patro. Doprava: tramvaj číslo 1 a 6 - zastávka Hrnčířská

Úterý 17,30 – 18,30 hod.:

3.11., 10.11., 24.11.: ZPĚV DUCHOVNÍCH PÍSNÍ A MANTER

Středy 17 – 19 hod.:

4.11.: SETKÁNÍ NAD INSPIRATIVNÍM TEXTEM A MEDITACE

11.11.: Božena Jančíková, Ivo Koukol:

ROZHLEDY PO ROZHLEDNÁCH JESENÍKŮ

18.11.: SETKÁNÍ NAD INSPIRATIVNÍM TEXTEM A MEDITACE

25.11.: Ing. Pavel Sedlák: POČÍTAČOVÁ PORADNA

Pátky 17 – 19 hod.:

6.11.: Rev. Mgr. Jarmila Plotěná: A VYVSTANOU NÁM RYSY ZNÁMÉ...

(Vzpomínka na PhDr. Pavla Balcárka a jiné významné nám drahé osobnosti)

13.11.: RNDr. Milada Škárová: NELÍBIL SE VÁM 20. STOLETÍ? ZKUSTE SI
21... (Vladimír Jiránek: Lidové noviny 3.1.2000)

20.11.: Rev. Mgr. Jarmila Plotěná: SPOLEČENSTVÍ VĚDOMÉHO ŽIVOTA
aneb ÚVAHA O SPOLUBYTÍ

27.11.: Ing. Pavel Sedlák: PĚT LIDSKÝCH HODNOT

Čtvrtek 18,00 – 20,00 hod.:

12.11.: Setkání skupiny ALLAN KARDEC: (přednes česky)

téma: ODKVAHA BÝT ŠŤASTNÝ – J. Jackulak

Děkujeme všem dárcům za finanční příspěvky na našich akcích.

Obec unitářů v Brně vydává měsíčník „Poutník“ obsahující původní články členů a přátel Unitarie, články z historie unitářství, poezii, aktuality i zábavu.

E-mailová adresa: unitaria.brno@seznam.cz.

Viz též www.unitaria.cz a www.brno.unitari.net.

Pokud si přejete tento program nebo časopis „Poutník“ dostávat e-mailem, sdělte vaši e-mailovou adresu v kanceláři Obce unitářů v Brně.

Redakční rada: Rev. Mgr. Jarmila Plotěná, Mgr. Daniel Novotný,
Ing. Marie Vohlídalová, Ing. Ivan Sommer, Ing. Pavel Sedlák
Za obsah článku nese odpovědnost jeho autor.

MK ČR E 16083